

Màrius SAMPERE

La ciutat submergida. Obra poètica inèdita (1970-2008)

Pollença: Ed. del Salobre, 2009, («Les Parques», 6?), 485 p., 29 €

Màrius SAMPERE

El gratacel

Barcelona: Meteora, 2010, («Papers de fortuna», 8), 254 p., 18 €

Màrius SAMPERE

L'estació dels espiadimonis

Palma de Mallorca: Lleonard Muntaner, 2010, («La Fosca», 4), 90 p., 11 €

Indubtablement, el 2010 va representar l'any de la consagració definitiva de Màrius Sampere (Barcelona, 1928). Per una banda, el poeta fou guardonat amb el X Premi Jaume Fuster de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC), un reconeixement que s'afegia al ja llunyà Premi Carles Riba del 1963 (però publicat el 1968), a la Creu de Sant Jordi del 1999 o a la Medalla d'Or del Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona del 2002, entre d'altres. Per altra banda, durant el 2010 coincidiren tres novetats editorials de l'autor: el recull *La ciutat submergida. Obra poètica inèdita (1970-2008)* (2009), la seva primera novel·la, *El gratacel* (2010), i el poemari *L'estació dels espiadimonis* (2010). Tota aquesta colla de títols i guardons, doncs, se sumen a la profusa trajectòria literària del poeta, la qual ha rebut un reconeixement institucional, sobretot des de la dècada dels noranta. Així, basta recordar la convocatòria del Premi Internacional de Poesia Màrius Sampere per part de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet, sense oblidar que la publicació de *L'última certesa... Primer Simposi Màrius Sampere* (2008) continuava la tasca encetada per Vicenç Llorca amb l'assaig *L'obra poètica de Màrius Sampere* (1989). Per tant, davant tot aquest cúmulo de dades, és avinent considerar Màrius Sampere com un dels degans de la poesia catalana del segle XXI i un dels autors amb una obra més característica del panorama poètic actual.

Definit com a poeta metafísic, els crítics més abrandats han relacionat la seva obra tant amb un realisme existencial d'arrel sartriana como amb un irracionalisme intuïtiu proper a l'*elan vital* bergsonià. De fet, Màrius Sampere ha estat considerat d'una originalitat fora dels paràmetres usuals, una exageració no cal dir bonhomiosa i reivindicativa atesa la filiació tan pròpia del romanticisme ja des del seu primer llibre, tal com recordava Joan Argenté. Així, tota reflexió sobre la divinitat i l'existència humana, la mort i l'amor, l'autor sempre l'ha plantejada des d'un vitalisme insurrecte, espontani i fins i tot caòtic, un procés volgudament demiúrgic i amb resultats tot sovint cruels o absurds segons la conclusió extreta. En aquest sentit, Jaume Subirana ha escrit que M. Sampere practica una epistemologia poètica de caire espasmòdic, contradictori i abstracte, en què la paradoxa i el sil·logisme s'alien amb el vers lliure per deixar-se emportar fins al moll de l'os de qualssevol interrogants existencials de difícil però no impossible ni unívoca resposta.

Totes aquestes característiques són ben visibles en els darrers tres llibres suara esmentats. Així, per ordre de publicació, *La ciutat submergida* compila un total de dotze volums inèdits durant un lapse de trenta-vuit anys, de manera que el total representa un gruix ben considerable. Tot i l'estil fàcilment identificable de l'autor, hi descobrim un Sampere tal volta més desconegut: per exemple, el conreador de formes estròfiques clàssiques com el sonet a *El fred que tu dius*, o la dedicació al recurs efràsic a *Homenatge a Pollock*. Fins i tot, hi trobem reculls de tall més intimista tals com *Poemes per al germà fugitiu* o *Tres cingles*, on apareixen els seus motius per anonomàsia: l'heroi de còmic Flash Gordon i el jardí infantil, l'experiència de la Guerra Civil i la postguerra, la perifèria urbana i el riu Besòs, conformen tota una recursivitat temàtica usada ara referencialment, adés simbòlicament. Amb tot, tal com destacà Manuel Castaño, cal plànyer certes mancances d'aquest volum. A banda del plagí biogràfic comès per Carles Duarte, és una llàstima que no s'hagi realitzat una edició crítica amb tots els ets i uts i amb què es pugui atorgar als interessats unes bones eines de lectura. Així, verbigràcia, Vicent Llorca ja havia datat *Qüestions menors* entre el 1980 i el 1983, i *El fred que tu dius* entre el 1981 i el 1984 (Llorca: 1989, p. 88-89), però, en el cas que ens ocupa, aquests apareixen publicats inversament i sense cap referència temporal. En conclusió, per al futur estudiós, aquest volum és una mina; per al lector encuriós, potser una muntanya, tot i que el poeta ja ens adverteixi com «Només llegint desordenadament un poemari serà gratificada la / devoció / només els versos desgavellats condueixin el lector a la zona desolada del sentit. / I el sentit no és altra cosa / que la satisfacció provisional que produeix el desordre» (p. 237).

En segon lloc, *El gratacel* (2010) és la primera novel·la de Màrius Sampere, encara que algunes de les narracions incloses provenen de *Perill indefinit*, recull finalista del Víctor Català i escrit entre el 1966 i el 1967. Amb una estructura circular que bé recorda la concatenació de faules de Xahrazad, ens trobem amb un conjunt de narracions al·legòriques escrites amb un llenguatge planer i ple de diàlegs, trets que li aporten rapidesa i un deix humorístic produït per l'histrionisme kafkià de la majoria de situacions i personatges. Així, el personatge d'Eusebi, acompanyat per un Virgili ben dantesco, accedeix a un gratacel a fi de trobar-se amb el senyor Z, màxim

responsable de l'edifici, cap a qui es dirigeix en ascensor. Així, cada relat assumeix cadascuna de les aturades d'aquest periple, gràcies a les quals els capítols adquireixen autonomia, si bé la repetició del trajecte i la manca de final, talment una banda de Möbius, acaben formant un univers sense solta ni volta aparents. Ara bé, val la pena destacar com un dels temes de l'obra no és la troballa d'aquest déu omega, o un trànsit pretesament ascendent de la vida, sinó com en aquesta torre de Babel exclusivament urbana la incomprensió no és lingüística sinó existencial. D'aquesta manera, el galimaties vital dels personatges esdevé una coneixença impossible, com la trobada amb el senyor Z, una percaça purament laberíntica que s'escapa fins i tot del mateix edifici i del llibre. Al cap i a la fi, si en una de les estades Eusebi acaba davant un llibre en flames titulat *Pandemònim* (p. 90), en el volum homònim signat dos anys abans per Sampere hi trobem el pinyol de l'argument d'*El gratacel* i una falsa promesa: «Cada pis, un capítol. Amb els més mínims detalls, físics i mentals, tècnics o plàstics o fantasmagòrics. Però no. Oh no! Ell no l'escriuria mai, un llibre així...» (p. 61).

Finalment, *L'estació dels espiadimonis* (2010) és un poemari format per quatre seccions que representen molt més que el cicle evolutiu de la natura. Amb una estructura tan evident com la marcada pel tema de la naixença del primer poema i de la cloenda del darrer –una versió dels quals ja havia aparegut en el número 85 de la revista *Reduccions*–, Sampere hi presenta, en la primera part, una sèrie de poemes basats en la pretesa temporalitat d'uns insectes enmig d'un jardí, amb una estàtua pròpia de Giorgio de Chirico. A partir d'aquest context, tant el caràcter més consirós dels poemes de la segona part, «Inimatges», com la temàtica eròtica palesada amb el títol de la tercera, «Domini carnal», donen peu a la cloenda de la quarta part, on sovintegen els poemes de temàtica natalícia. Ara bé, aquests espiadimonis, motiu ja aparegut a *Jerarquies* (2003: p. 24), prenen el paper tant insectívor com de minúscula consciència que certifica la natura constitutivament maligna de l'ésser humà. Així, aquests éssers esdevenen uns espies del maligne dins un jardí que assumeix el paper del paradís etern i uteri ensems, de què sempre es pateix l'expulsió. D'aquesta manera, les constants referències a la naixença de la quarta part («Cerca qui t'abandona» o «Mare, no em renyis») o al lliscar de l'aigua («Reflexió vora el Besòs», «Aigüera») no solament impliquen un trànsit existencial, sinó també una mena d'etern retorn o concatenació d'espais limítrofes però indefinibles ja practicats a *Ens trobarem a fora* (2006).

Si fa unes quantes dècades es popularitzà el concepte «metafísica de la presència», es podria considerar si Màrius Sampere practica una poesia fonamentada en la «física de l'absència». A partir dels elements més tangibles que certifiquen les mancances inherents de la humanitat, com els referents teològics (Déu), lingüístics (la poesia) i existencials (la temporalitat), Màrius Sampere palesa l'expulsió de tot àmbit primigeni, sigui el transcendental o el joc matern. D'aquesta manera, l'absència de sentit del transcendent com l'absurd del quotidià, tal com destacà Vicenç Llorca, fa que s'arribi a un paroxisme on la manca de sentit literari esdevé un correlat objectiu del sentit vital, una postura tal volta propera a les paraparèmies de Carles Hac Mor però sense la voluntat lúdica i subversiva d'aquest darrer. Per aquest raó,